

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

Son 9 Jild 4

2024

SCIENCEPROBLEMS.UZ

**ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ
ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ**

№ 9 (4) - 2024

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

ТОШКЕНТ-2024

БОШ МУҲАРРИР:

Исанова Феруза Тулқиновна

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

07.00.00-ТАРИХ ФАНЛАРИ:

Юлдашев Анвар Эргашевич – тарих фанлари доктори, сиёсий фанлар номзоди, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Мавланов Уктам Махмасабирович – тарих фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Хазраткулов Абдор – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети.

Турсунов Равшан Нормуратович – тарих фанлари доктори, Ўзбекистон Миллий Университети;

Холикулов Ахмаджон Боймаҳамматович – тарих фанлари доктори, Ўзбекистон Миллий Университети;

Габриэльян Софья Ивановна – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Миллий Университети.

Саидов Сарвар Атабулло ўғли – катта илмий ходим, Имом Термизий халқаро илмий-тадқиқот маркази, илмий тадқиқотлар бўлими.

08.00.00-ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ:

Карлибаева Рая Хожабаевна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Насирходжаева Дилафруз Сабитхановна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Остонокулов Азамат Абдукаримович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент молия институти;

Арабов Нурали Уралович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Худойқулов Садирдин Каримович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Азизов Шерзод Ўктамович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Божхона институти;

Хожаев Азизхон Саидалоҳонович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Фарғона политехника институти

Холов Актам Хатамович – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Шадиева Дилдора Хамидовна – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент в.б, Тошкент молия институти;

Шакарров Қулмат Аширович – иқтисодиёт фанлари номзоди, доцент, Тошкент ахборот технологиялари университети

09.00.00-ФАЛСАФА ФАНЛАРИ:

Ҳакимов Назар Ҳакимович – фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Яхшиликков Жўрабой – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Ғайбуллаев Отабек Мухаммадиевич – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Саидова Камола Усканбаевна – фалсафа фанлари доктори, “Tashkent International University of Education” халқаро университети;

Ҳошимхонов Мўмин – фалсафа фанлари доктори, доцент, Жиззах педагогика институти;

Ўроқова Ойсулов Жамолиддиновна – фалсафа фанлари доктори, доцент, Андижон давлат тиббиёт институти, Ижтимоий-гуманитар фанлар кафедраси мудири;

Носирходжаева Гулнора Абдукаххаровна – фалсафа фанлари номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Турдиев Бехруз Собирович – фалсафа фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Бухоро давлат университети.

10.00.00-ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Ахмедов Ойбек Сапорбаевич – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Кўчимов Шухрат Норқизилевич – филология фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳасанов Шавкат Аҳадович – филология фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Бахронова Дилрабо Келдиёровна – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Мирсанов Ғайбулло Қулмуродович – филология фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Салахутдинова Мушарраф Исамутдиновна – филология фанлари номзоди, доцент, Самарқанд давлат университети;

Кучкаров Раҳман Урманович – филология фанлари номзоди, доцент в/б, Тошкент давлат юридик университети;

Юнусов Мансур Абдуллаевич – филология фанлари номзоди, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Саидов Улугбек Арипович – филология фанлари номзоди, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси.

12.00.00-ЮРИДИК ФАНЛАР:

Аҳмедшаева Мавлюда Ахатовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Мухитдинова Фирюза Абдурашидовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Эсанова Замира Нормуротовна – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган юрист, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳамроқулов Баҳодир Мамашарифович – юридик фанлар доктори, профессор в.б., Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети;

Зулфиқоров Шерзод Хуррамович – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Жамоат ҳавфсизлиги университети;

Хайитов Хушвақт Сапарбаевич – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Асадов Шавкат Ғайбуллаевич – юридик фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Эргашев Икром Абдурасулович – юридик фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Утемуратов Махмут Ажимуратович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Сайдуллаев Шахзод Алиханович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳакимов Комил Бахтиярович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Юсупов Сардорбек Баходирович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Амиров Зафар Актамович – юридик фанлар бўйича фалсафа доктори (PhD), Ўзбекистон Республикаси Судьялар олий кенгаши ҳузуридаги Судьялар олий мактаби;

Жўраев Шерзод Юлдашевич – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Бабаджанов Атабек Давронбекович – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Раҳматов Элёр Жумабоевич – юридик фанлар номзоди, Тошкент давлат юридик университети;

13.00.00-ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ:

Ҳашимова Дильдархон Уринбоевна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ибрагимова Гулнора Хавазматовна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Закирова Феруза Махмудовна – педагогика фанлари доктори, Тошкент ахборот технологиялари университети ҳузуридаги педагогик кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тармоқ маркази;

Каюмова Насиба Ашуровна – педагогика фанлари доктори, профессор, Қарши давлат университети;

Тайланова Шохид Зайниевна – педагогика фанлари доктори, доцент;

Жуманиёзова Муҳайё Тожиевна – педагогика фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Ибрахимов Санжар Урунбаевич – педагогика фанлари доктори, Иқтисодиёт ва педагогика университети;

Жавлиева Шахноза Баходировна – педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Самарқанд давлат университети;

Бобомуротова Латофат Элмуродовна – педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Самарқанд давлат университети.

19.00.00-ПСИХОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Каримова Василя Маманосировна – психология фанлари доктори, профессор, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Ҳайитов Ойбек Эшбоевич – Жисмоний тарбия ва спорт бўйича мутахассисларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институти, психология фанлари доктори, профессор

Умарова Навбахор Шокировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети, Амалий психологияси кафедраси мудири;

Атабаева Наргис Батировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Шамшетова Анжим Караматдиновна – психология фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Қодиров Обид Сафарович – психология фанлари доктори (PhD), Самарканд вилоят ИИБ Тиббиёт бўлими психологик хизмат бошлиғи.

22.00.00-СОЦИОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Латипова Нодира Мухтаржановна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири;

Сеитов Азамат Пўлатович – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети;

Содиқова Шоҳида Мархабобовна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон халқаро ислом академияси.

23.00.00-СИЁСИЙ ФАНЛАР

Назаров Насриддин Атакулович – сиёсий фанлар доктори, фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент архитектура қурилиш институти;

Бўтаев Усмонжон Хайруллаевич – сиёсий фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири.

ОАК Рўйхати

Мазкур журнал Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Олий аттестация комиссияси Раёсатининг 2022 йил 30 ноябрдаги 327/5-сон қарори билан тарих, иқтисодиёт, фалсафа, филология, юридик ва педагогика фанлари бўйича илмий даражалар бўйича диссертациялар асосий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхатига киритилган.

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари” электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил:

scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

<i>Xaynazarov Baxromjon Baxtiyorovich</i> RIVOJLANGAN O'RTA ASRLARDA PIRENEY YARIM OROLIDAGI KORTESLARNING JAMIYAT HAYOTIDAGI O'RNI	10-14
<i>Azizbek Xolliyev</i> XIX ASR OXIRI – XX ASR BOSHLARIDA ROSSIYA TOG'-KON SANOATIDA BRITANIYA SARMOYASINING TUTGAN O'RNI	15-20
<i>Mahkamov Abdiqayum Mahkamovich</i> SUDYALAR OLIY KENGASHINING SUDYALAR KORPUSINI SHAKLLANTIRISHDA TUTGAN O'RNI (TARIXIY TAHLIL)	21-25
<i>Eshimov Shaxridin Xujayorovich</i> SUD – HUQUQ TIZIMIDAGI TARG'IBOTCHILIK FAOLIYATI VA MA'NAVIY – MA'RIFIY ISHLAR (QASHQADARYO VILOYATI MISOLIDA)	26-31
<i>Намазова Умида Нормурадовна</i> ИЛК ЎРТА АСРЛАР СУҒДДА НИКОҲ: ШАКЛЛАНИШИ, ТАРИХИЙ ИЛДИЗЛАРИ ВА ХУСУСИЯТЛАРИ	32-41
<i>Самадов Искандар Исмамович</i> ХОРАЗМ ХАЛҚ СОВЕТ РЕСПУБЛИКАСИ (ХХСР)ДА ЕР-СУВ МАСАЛАСИ	42-48
<i>Rustamova Madina Musoqulovna</i> SAMARQAND VILOYATI XOTIN-QIZLARNING ILM-FAN, TA'LIM VA INNOVATSIYALARGA QO'SHGAN HISSASI	49-56
<i>Jiyanbekova Sharofat Abdikaharovna</i> SOVET DAVRIDA KITOB TAQIQLARIGA NISBATAN O'ZIGA XOS SENZURA AMALIYOTLARI...	57-64
<i>Tursunov Javlonbek Akrom o'g'li</i> MUQADDAS QADAMJOLAR. SAMARQAND SHAHRINING TARIXIY TOPONOMIYASINING MUHIM TARKIBIY QISMI	65-68

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

<i>Tolipova Baxtigul</i> MAMLAKAT OZIQ-OVQAT SANOATIGA YO'NALTIRILGAN INVESTISIYALARNING EKONOMETRIK TAHLILI	69-77
<i>Mamanazarov Abdusamat Abdusaitovich</i> O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA PUL-KREDIT SIYOSATI KO'RSATKICHLARI TAHLILI	78-83
<i>Амбарцумян Анастас Алексеевич, Хасанова Руфина Раисовна</i> ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ГЕНДЕРНОГО РАВЕНСТВА В УЗБЕКИСТАНЕ	84-96
<i>Meliyeva Nargiza Eshboyevna</i> INSON RESURLARINI BOSHQARISHDA RIVOJLANGAN DAVLATLARING TAJRIBASI	97-104

<i>Исраилов Рустам Ибрагимович</i> КИЧИК БИЗНЕС ВА ХУСУСИЙ ТАДБИРКОРЛИКНИ РИВОЖЛАНТИРИШ МАСАЛАЛАРИ	105-109
<i>Jumaniyazov Inomjon To'raevich</i> APPLICATION OF ESG PRINCIPLES IN THE ACTIVITIES OF SOVEREIGN INVESTMENT FUNDS	110-120
<i>Amonov Navro'zxon Saloxiddin o'g'li</i> MINTAQAVIY MEHNAT BOZORIDAGI ISHCHI KUCHIGA TALAB VA TAKLIFNI ISTIQBOLLASHTIRISH YO'LLARI	121-129
<i>Mirxamidova Zahinabonu Mirxamid qizi</i> ROBOTLASHTIRISH DAVRIDA MEHNAT BOZORINING O'ZGARISHI: TO'RTINCHI SANOAT INQILOBI MUAMMOLARI VA ISTIQBOLLARI.....	130-138
<i>Kalbayev Muratbay Aytbaevich</i> AYLANMA MABLAG'LARNI TAHLIL QILISH METODOLOGIYASI	139-144
09.00.00 – FALSAFA FANLARI	
<i>Ernazarova Yorqinoy Ollaberganovna</i> RIVOJLANGAN DAVLATLARDA KADRLAR XIZMATINI TASHKIL ETISH: ODOB-AXLOQ QOIDALARI VA KASBIY MADANIYAT TALABLARIGA RIOYA ETILISHINI TA'MINLASH MEXANIZMLARI	145-155
<i>Ahrorova Shahlo O'rinboyevna</i> GLOBALASHUV SHAROITIDA MILLIY QADRIYATLARNING TAKOMILLASHUVI JARAYONI	156-161
<i>Рахманов Баҳодир</i> АЛИШЕР НАВОЙИ КОМИЛ ИНСОН КОНСЕПСИЯСИДА СИНЕРГЕТИК ҲОЯЛАР ИНЪИКОСИ	162-170
<i>Нуралиева Насиба Ахмадқуловна</i> ЖАДИД МУТАФАККИРЛАРИ ИЖОДИДА ТАРБИЯГА ОИД ҚАРАШЛАРНИНГ ФАЛСАФИЙ ТАҲЛИЛИ	171-176
10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI	
<i>Fayzulloev Otabek Muhammadovich</i> KATTALAR FOLKLORINING TARKIBIY QISMI – BOLALAR FOLKLORI HAQIDA.....	177-184
<i>Тоқимбетова Гулбахор Абатбаевна</i> ЎЗБЕК-ҚОРАҚАЛПОҚ АДАБИЁТШУНОСЛИГИДА ИРФОНИЙ ОБРАЗЛАР	185-190
<i>Yusupova Sadokat Alijon qizi</i> “BOBURNOMA”NING YAPONIYADA O'RGANILISHI	191-197
<i>Xudoyberdiyeva Gulmira Allaberdi qizi</i> JAHON TILSHUNOSLIGIDA POLISEMIYA HODISASIGA LINGVISTIK YONDASHUV (RUS VA INGLIZ TILSHUNOSLIGI MISOLIDA)	198-201
<i>Tangriyev Valisher Azamovich</i> SOMATIK IFODALAR ORQALI BERILGAN PARALINGVISTIK VOSITALARNING QIYOSIY TADQIQI: “ANOR” HIKOYASI MISOLIDA	202-206

<i>Abulova Zilola Azimovna</i> INGLIZ AFORIZMLARINING TARKIBIDA BIR JUMLA HAMDA QO'SHMA GAPLAR BILAN IFODALANGAN AFORIZMLAR XUSUSIYATLARI	207-201
<i>Qurbonova Dilnoza Olimovna</i> TYPES AND FUNCTIONS OF ADVERTISEMENT IN ENGLISH AND UZBEK.....	210-216
<i>Quljanova To'lg'anoy Shodiyor qizi</i> ASQAR MAHKAM IJODIDA BUVI OBRAZINING O'ZIGA XOSLIGI	217-221
<i>Babajanova Aziza Rustamovna</i> ABDULLA ORIPOV SHE'RIYATIDA BAHOR MAVZUSINING BADIY TALQINI	222-227
<i>Khursanova Laylo Bakhtiyarovna</i> REPRESENTATION OF THE CONCEPT OF "PATIENCE" IN SPECIAL ENGLISH DICTIONARIES	228-232
<i>Diyorova Mohlaroyim Xamza qizi</i> O'ZBEK TILSHUNOSLIGIDA SIFAT SO'Z TURKUMI TADQIQI	233-238
<i>Samadova Visola Baxtiyor qizi</i> INGLIZ, O'ZBEK VA RUS TILLARIDA ANTONIM KOMPONENTLI FE'L FRAZEOLIGIK BIRLIKRLARNING LEKSIK-SEMANTIK XUSUSIYATLARI	239-242
12.00.00 – YURIDIK FANLAR	
<i>Tўлаганова Гулчехра Захитовна, Гофурова Дилафруз Мурод қизи</i> АЁЛЛАР ТОМОНИДАН СОДИР ЭТИЛГАН ЖИНОЯТЛАРНИ ТЕРГОВ ҚИЛИШНИ РЕЖАЛАШТИРИШ, ЮЗАГА КЕЛАДИГАН ТЕРГОВ ВАЗИЯТЛАРИ ВА ВЕРСИЯЛАРНИ ИЛГАРИ СУРИШНИНГ ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ	243-252
<i>Tosheva Maftuna Anvar qizi</i> INSON A'ZOLARI VA TO'QIMALARINING TRANSPLANTATSIYASI BILAN BOG'LIQ JINOYATLAR	253-262
<i>Ikramov Sherzod Raximdjaniyovich</i> VOYAGA YETMAGAN SHAXSLARNI MODDIY TA'MINLASHDAN BO'YIN TOVLASHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	263-266
13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI	
<i>Tohirova Mohigul Umir qizi</i> KO'RISHDA NUQSONI BOR SHAXSLARNING IJTIMOIIY UMIDSIZLIK DARAJASINI PSIXOLOGIK O'RGANISH. (L.I.VASSERMANNING "IJTIMOIIY FRUSTRATSIYA (UMIDSIZLIK) DARAJASINI DIAGNOSTIKA QILISH METODOLOGIYASI" ASOSIDA)	267-274
<i>Nasriddinov Dadaxon Komiljonovich</i> OLIIY HARBIY TA'LIMDA FIZIKA O'QITISH SAMARADORLIGINI MOBIL ILOVALAR VA ROBOTOTEXNIKA ELEMENTLARI ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH YUZASIDAN OLIB BORILGAN PEDAGOGIK TAJRIBASINOV ISHLARI VA ULARNING NATIJALARI	275-281
<i>Xojaniyazova Inkar Jumanazarovna</i> BOSHLANG'ICH TA'LIM SIFATINI OSHIRISHDA DIDAKTIK MATERIALLARDAN FOYDALANISH IMKONIYATLARINI KENGAYTIRISH MASALALARI	282-292
<i>Ashurova Marhabo Sayfulloyevna</i> BUXORO JADIDLARI VA YANGI USUL MAKTABLARIDA O'QITISH IMKONIYATLARI	293-301

<i>Алимова Нигора Исраиловна</i> ОСОБЕННОСТИ СИСТЕМНОГО ПОДХОДА В ОБРАЗОВАНИИ И ВОСПИТАНИИ ДЕТЕЙ, НАХОДЯЩИХСЯ НА ДЛИТЕЛЬНОМ ЛЕЧЕНИИ	302-308
<i>Matajonova Gulnoza Karimovna</i> IJTIMOIY FANLARNI TEXNIKA YO'NALISHI TALABALARIGA O'QITISHNING DOLZARB MUAMMOLARI	309-313
<i>Axmadjanova Madina Maxmudjon qizi</i> GRAMMATIK MINIMUM VA UNI O'QITISH METODLARI	314-319
<i>Norboyev Zafar Abdumuminovich</i> OLIIY TA'LIM MUASSASALARIDA CEFR ME'ZONLARI ASOSIDA YANGI AVLOD DARSLIKLARINI YARATISH TEXNOLOGIYALARI	320-323
<i>Axmedova Zuxraxon Tulyanbayevna</i> QO'L TO'PI O'YININING JISMONIY JIHATDAN O'QUVCHILARNING O'QISHNI TUSHUNISHLARIGA TA'SIRI	324-329
<i>Юсупова Заррина Курбоновна</i> УНИКАЛЬНЫЕ АСПЕКТЫ ДИСТАНЦИОННОГО ОБУЧЕНИЯ И ВЫЗОВЫ В РАЗВИТИИ ЦИФРОВОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ	330-334
<i>Ravshanova Xafiza Komilovna</i> MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTI TARBIYACHILARIDA TANQIDIY FIKRLASH KO'NIKMALARINI RIVOJLANTIRISHNING ILMIY ASOSLARI	335-340
<i>Nurbayeva Xolniso Uralovna</i> GENDER STREOTIPLAR GENDER MADANIYATNING TARKIBIY QISMI SIFATIDA	341-345
<i>Samatova Shohsanam Xolmuhammad qizi</i> BO'LAJAK O'QITUVCHILARNING TIZIMLI FIKRLASHINI RIVOJLANTIRISH MUHIM PEDAGOGIK MUAMMO SIFATIDA	346-351
<i>Mustayeva Guliston Bo'riboyevna</i> TIBBIY TA'LIMDA AKS ETTIRISH AMALIYOTINING AHAMIYATI: UZLUKSIZ KASBIY RIVOJLANISHGA KO'MAKLASHISH	348-356
<i>Ahmedbekova Maxpuzaxon</i> TASVIRIY SAN'AT DARSLARIDA O'QUVCHILAR BILIMINI OSHIRISHNING PEDAGOGIK VA INNOVATSION JIHLTLARI	357-362
<i>Utkirov Abbos Meyliyevich</i> ARTIFICIAL INTELLIGENCE IMPACT ON HIGHER EDUCATION QUALITY AND EFFICIENCY	363-388
<i>Xodiyeva Gulhayo Hasan qizi</i> BOSHLANGICH SINIF O'QUVCHILARIDA MATEMATIKA FANI ORQALI TANQIDIY-TAHLILIIY HAMDA MA'LUMOTLARNI TAHLIL QILISH KO'NIKMALARINI RIVOJLANTIRISH USULLARI.....	389-393
<i>Maxliyo Qalandarova</i> UMUMTA'LIM MAKTABLARIDA MATEMATIKA DARSLARIDA O'QUVCILARNING MOLIIYAVIIY SAVODXONLIGINI RIVOJLANTIRISH SHAKLLARI VA USULLARI.....	394-399

Received: 30 August 2024
Accepted: 5 September 2024
Published: 15 September 2024

Article / Original Paper

MYSTICAL IMAGES IN UZBEK-KARAKALPAK LITERATURE

Tokymbetova Gulbakhor Abatbaevna

Ph.D., docent of the Department, Karakalpak literature, KSU named after Berdak

gulbaxartokimbetova@gmail.com

Abstract. This article examines the philosophical views described in the uzbek-karakalpak lyrics, studying them as a separate direction, elucidating the issues of reclassification of classical poets' lyrics, which are characteristic of religious-philosophical essence, mainly based on the theme of the creation of society and the world, and their relation to Islam and Sufizm in our classical literature. Also, social, mystical, political and ethical-aesthetic views of classical poets are studied in these studies.

Key words: classic literature, religious-philosophical, mysticism, classification, moral-spiritual culture, ethical-aesthetic views, logic, artistic interpretation, didactic genre.

ЎЗБЕК-ҚОРАҚАЛПОҚ АДАБИЁТШУНОСЛИГИДА ИРФОНИЙ ОБРАЗЛАР

Токимбетова Гулбахор Абатбаевна

Қорақалпоқ давлат университети, Қорақалпоқ адабиёти кафедраси доценти, PhD)

Аннотация. Ушбу мақолада ўзбек-қорақалпоқ лирикасида тасвирланган фалсафий қарашларга изоҳ берган ҳолда уни алоҳида йўналиш сифатида ўрганиш, жанрий хусусиятларини ёритиш каби тадқиқотлар ўрганилади. Мумтоз шоирларнинг диний-фалсафий моҳиятга хос бўлган лирикаси, асосан, жамият ва оламнинг яратилиши мавзусига асосланганлиги ва мумтоз адабиётимиздаги исломга, тасаввуфга нисбатан муносабатини янгидан тасниф қилиш масалаларини ёритиш кўзда тутилган. Шунингдек, мазкур тадқиқотларда мумтоз шоирларининг ижтимоий, тасаввуфий, сиёсий ҳамда этик-эстетик қарашлари тадқиқ этилади.

Калит сўзлар: мумтоз адабиёт, диний-фалсафий, тасаввуф, тасниф, ахлоқий-маънавий маданият, этик-эстетик қарашлар, мантиқ, бадий талқин, дидактик жанр.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V4I9Y2024N24>

Кириш. Мустақиллик йилларида адабиёт ва тасаввуф масалаларини ўзаро уйғунликда тадқиқ этишга қизиқиш ортиб борган ҳолда бир қанча эътиборли илмий тадқиқотлар юзага келди. Бу борада, А.Қаюмов, Б.Валихўжаев, А.Ҳайитметов, А.Абдуғафуров, Н.Комилов, Ҳ.Ҳомидий, И.Ҳаққул, А.Абдуқодиров, И.Сувонқулов, Д.Салоҳий, Б.Тўхлиев, Н.Жумахўжа, Г.Наврўзова, С.Олим, С.Рафиддинов, Э.Очилов, У.Қобилов каби олимлар илмий асарларида ислом таълимоти ва тасаввуф фалсафаси асрлар мобайнида миллий сўз санъатимизнинг ғоявий-назарий, ахлоқий-маънавий асоси бўлиб келганлиги, ҳатто, мумтоз адабиётимизни исломга, тасаввуфга нисбатан муносабатини янгидан тасниф қилиш зарурати пайдо бўлгани, шу тариқа комил инсон ғояси ҳар томонлама бадий талқин ва тарғиб этилгани маълум даражада ёритилган.

Шарқ мамлакатларида, айниқса, IX – XI асрларда арказий Осиёда маданият, илм-фан ва фалсафанинг юксак ривожланиши учун қулай тарихий ва ижтимоий-сиёсий шарт-шароит вужудга келди. Шуни алоҳида таъкидлаш керакки, Марказий Осиёда араб истилосидан кейинги миллий маданият араблар ва исломни қабул қилган мамлакатлар маданияти синтези натижасида вужудга келган. Марказий Осиё мутафаккирларининг фалсафа, ахлоқ соҳасидаги назарий мерослари умуминсоний маданиятга муҳим ҳисса бўлиб қўшилди. Уларнинг фалсафий қарашлар тараққиёти, шунингдек, давлат, ижтимоий ҳаётга бўлган муносабатлари, ахлоқий синтетик қарашларнинг ривожланишига ислом дини ўз таъсирини кўрсатди. Уларнинг ахлоқий таълимотларида инсон энг буюк зот, деб баҳоланади. Бу мутафаккирлар ҳамма нарсанинг қадр-қимматини инсонийлик билан белгиладилар ва инсонпарварлик ғоялари ахлоқий тизимда юқори босқичга кўтарилди. Ўрта асрлар Шарқ фалсафаси араб мамлакатларида фан ва маданиятнинг тез ривожланиши натижасида табиатшунослик, мантиқ, фалсафа каби фанлар тараққий этган ҳолда уйғониш даврини бошдан кечираётган давр, ўша замон маънавий маданияти таъсирида шаклланди.

Марказий Осиё халқлари таълимотлар тараққиёти тарихини ўрганишда “Қалила ва Димна”, “Минг бир кеча”, Юсуф Хос Хожибнинг “Қутадғу билиг”, Аҳмад Югнакийнинг “Хибат ул-хақойиқ”, Шайх Саъдийнинг “Гулистон”, Навоийнинг “Маҳбуб ул-қулуб”, “Лисан ут-тайр” каби асарлар зарурий манба сифатида хизмат қилади. Марказий Осиё маънавий маданияти, фалсафий, ахлоқий қарашларнинг ривожланиш тарихида Фаробий, Беруний, Ибн Сино, Алишер Навоий муҳим ўрин эгаллади. Шу минтақада яшаб ижод этган Фирдавсий, Рудакий каби шоирлар ижодида ҳам муҳим ахлоқий ғоялар илгари сурилди.

Мавзуга оид адабиётларнинг таҳлили. Фаробий «Бахт-саодатга эришув ҳақида», «Фозил одамлар шаҳри» ва бошқа асарларида ижтимоий ҳаёт масалалари билан фозиллар шаҳрида яшовчи халқнинг ахлоқий мезон, ўзора муносабатларини батафсил баён этади. Фаробий инсон ва жамиятни таърифлашда ақл ва одоб ўзаро алоқадорлиги тамоилига амал қилади. Фаробий инсоний фазилатларни тўртга бўлади, яъни назарий ва амалий санъат (касб-хунар) фазилатлари. Инсон бу фазилатлар ёрдамида бахт саодатга эришади [1; 186-187].

Марказий Осиё халқларининг илғор ижтимоий-фалсафий, ахлоқий қарашлари кейинги асрларда XIX аср охири – XX аср бошларидаги ўзбек мутафаккирларининг ижтимоий-фалсафий ва ахлоқий қарашлари бу соҳадаги тараққиётда муҳим босқичдир.

Ё.Исҳоқов эса Навоий лирикасидаги ҳамд ва наътлар услубий жиҳатдан биридан ажралиб туришини тўғри қайд этади: “Навоийнинг ишқий лирикасида анъанавий руҳдаги бир қатор шеърлар мавжудки, улар ҳамд ёки наът сифатида (девоннинг ҳамда ҳар бир ҳарфнинг бошланишида) махсус ёзилган бўлиб, ўз услуби билан ажралиб туради”. Профессор Б.Саримсоқов “Тахаллус” мақоласида шоирнинг “Билан санга” радибли наът ғазалини таҳлилга тортиб, унинг “Бадойиъ ул-бидоя” ва “Ғаройиб ус-сиғар” девонларидаги нусхалари билан қиёсий ўрганган. О.Сафарова “Ҳазойин ул-маоний”даги наът ғазаллар номи остида Навоий “Чор девон”идаги наът ғазаллар талқини бошқа адабиётлар учун ҳам асос бўлиши мумкин [2;8].

Навоийнинг умуминсоний мазмунга эга бўлган гуманистик қарашлари ислом фалсафасидан озиқланган бўлиб, унинг диний ва дунёвий жиҳатлари, зоҳирий ва ботиний томонларини ҳар томонлама ривожлантирган. Шунини айтиш ўринлики, ҳазрат Навоий “Хайрат ул-аброр” достонида тасаввуф фалсафасидаги ахлоқий қоидалар, инсонпарварлик ва одамийлик, нафсни тийиш, адолат ва маърифат, табиат ва инсонни севиш, уларни эъзозлаш, таълим-тарбия тўғрисидаги ғояларни илгари суради. Бу ғоялар мутафаккирнинг бошқа ғазал ва рубоийлари, достонлари, насрий асарларига ҳам хосдир. Адабиётшунос И.Ҳаққул таъкидлаганидек, “Навоийнинг тасаввуфга ёндашуви ва бу таълимотдан кўзда тутган мақсади – шахс ва миллат тақдирига масъул, юрт тараққиётига сув ва ҳаводай зарур тушунчаларнинг истиқболи учун ёниб курашган, ҳақиқатни фақат таниш эмас, ҳақиқатни севиш салоҳиятини ҳам кўзлаган мутафаккир санъаткорнинг ёндашув ва мақсади эди” [3;27].

Тадқиқот методологияси. XIX аср қорақалпоқ лирикасида тасвирланган фалсафий қарашларга изоҳ берган ҳолда уни алоҳида йўналиш сифатида ўрганиш, жанрий хусусиятларини ёритиш ниҳоятда аҳамиятлидир. Шу маънода, мумтоз ижодкорларининг “фалсафий лирика” атамасини қўллаш мақсалга мувофиқ келади. Улардан, К.Қудайбергеновнинг “Бердақнинг дунёқараши” монографияси, Қ.Жаримбетовнинг “Бердақ насиҳатлари – бизнинг маънавий хазинамиз, М.Якубовнинг “Бердақнинг оламни фалсафий идрок этиши”, У.Қудайбергеновнинг “Ажиниёзнинг эстетик қарашлари” мақолаларини алоҳида таъкидлаш мумкин. Мазкур тадқиқотларда Ажиниёз ва Бердақнинг ижтимоий, тасаввуфий, сиёсий ҳамда этик-эстетик қарашлари тадқиқ этилади.

Таҳлил ва натижалар. XIX аср қорақалпоқ шоирлари ижодида фалсафий лирика кўп учрайди. Шу даврда яшаб ижод этган шоирларнинг мазкур жанрга мансуб асарларида оламнинг яратилиши ҳамда инсон умри моҳияти ҳақида баҳс юритилади. Худди шундай фалсафий ғоялар Кунжўжа, Ажиниёз, Бердақ асарларида маҳорат билан тасвирланганини кузатамиз. Хусусан, Бердақнинг “Жаз келерме” (“Ёз келурми”) шеърида:

Денгиз суви аччиқ ва туз,
Қўш чиқмайин иш бўлди муз,
Баҳор ўтмай босарми куз,
Бизга ахир ёз келурми?

Булут босди денгиз, кўлни,
Кўриб бўлмас ўнгу сўлни,
Эл кўчишга топмас йўлни,
Қишлар ўтиб ёз келурми? [4;40].

Шунингдек шоирнинг:

Гул бўлдим, яшнолмадим,
Оқил бўлдим, ўйлолмадим,
Булбул бўлдим, сайролмадим,
Ҳодиса оз бўлган эмас.

Қарағаймас сўгут бўлдим,

Қари эмас, йигит бўлдим,
Тоғдан ўтган бургут бўлдим,
Қўнар ерим бўлган эмас -

дея, лирик қаҳрамон олам, ҳаёт, давр ва замондошлар ҳақидаги фалсафий фарашлар ифодаланади. Шеърнинг етакчи ғоявий-мавзувий ўзаги фалсафий фикрлар асосига қурилади. Лирик қаҳрамон қалб кечинмаларини воқеликда юз бераётган ҳодисалар билан алоқадорликда муносабат билдиради. Негаки, қиёлаш ва таққослаш фалсафий тафаккурнинг асоси, чунки, шу орқали шоир яшаган давр, ҳаётининг ҳодисалар диалектикаси ёритилади. Шоир асарларининг фалсафий моҳияти шеър воқелиги жараёнида тасвирланган. Шу маънода, филология фанлари номзоди Зияда Қожиқбаева шоирнинг “Бердақ ижодида публицистик пафос” мавзусидаги мақоласида “Болган эмес” (“Бўлган эмас”) шеърини таҳлил қиларкан, “Ўз даврининг ҳаққоний аҳволи, жамият ҳаёти, инсонлар яшаш шароитини шоир реал тасвирлайди” [5;62], - дея таъкидлаб, уни шоир ижодидаги публицистик пафос сифатида баҳолайди.

Тарихдан маълумки, умумийинсоний қадриятлар таърифланган унинг ҳуқуқи, эркинлиги, фаровон ҳаёти, ўз тақдирини ўзи белгилаш имконияти биринчи ўринда туради. Шундай экан, жамиятнинг ўзаро тенглигини ифодаловчи белгиси – адолат ғояси. Бердақ шундай ғояларни тасвирлашда фалсафий мулоҳаза юритади, уларни бадиий акс эттиришда халқ тилидан мурожаат қилади. Шоирнинг “Кўринди” (“Кўринди”) шеърида шундай сатрлар мавжуд:

Ёрқанот учади, қизил, пари йўқ,
Пари йўқ, кори йўқ ё ҳунари йўқ,
Совуқда учолмас, ҳолу сабри йўқ,
Ёз қиш каби кўп дилозор кўринди

деган фалсафий дунёқарашларда одамлар орасидаги ўзаро нифоқ, турмуш қарама-қаршиликлари реал тасвирланади. Кўринадикки, инсон қисмати, бахти шоирларни доимий ташвишга солиб келган масалалардир. Бердақнинг “Дуньяға шыққан соң бақтың ашылса” (“Дунёга келгач, бахтинг очилса”) ёки Ажиниёзнинг “Шад болып дәўран сүриўге, Әжиниязға заман керек” (“Шодиёна даврон суришга, Ажиниёзга замон керак”) шеъри бу фикримизга исбот бўлади. XIX аср қорақалпоқ мумтоз шоирларининг талқин этишича инсон, аввало, шахсий ҳаёти, риск-насибасига эга бўлиши керак. Шундагина, у маънавий ва моддий томондан мустақил ҳис қилади, ҳаётда ўз ўрнига эга бўлади.

XIX аср қорақалпоқ лирикасининг жанрий хусусиятлари ва тарихий тараққиётни ўрганган олим Қ.Жаримбетов тадқиқотларида “Инсон шахсининг жамиятдаги ўрни, аксарият, унинг моддий аҳволи билан ўлчанадиганлигини буюк шоирлар реал ифода қилади” [6;86], - дея Бердақнинг бир қанча шеърларидан бунга мисоллар келтиради. Дарҳақиқат, XIX аср қорақалпоқ шоирларининг фалсафий шеърларининг кўпчилиги инсон тақдири, унинг ҳаёти, турмуш ташвишлари, ижтимоий аҳволи билан алоқадорликда бадиий баҳолаш асосий ўринга чиқади. Шунинг учун ҳам файласуф олим Марат Ниязимбетов ўзининг “Бердақ дунёқарашида инсонни ижтимоий ижтимоий ориентациялаш масаласи” мақоласида: “Бердақ дунёқарашларида асосий ўрин эгаллаган Инсон муаммоси мураккаб, полиструктуравий масала бўлиб, полипарадигмик алоқада ўрганишни талаб қилади. Шунга кўра, М.Ниязимбетов Бердақнинг фалсафий моҳиятга эга шеърларини айти шу йўналишга хос равишда таҳлил қилиш шоир

асарларини англашимизда методологик қурол сифатида катта аҳамият эга, дея ҳисоблаб, шундай хулосага келади: “Инсон шахсини камолотга йўналтириш структураси кўп компонентли бўлиб, қадриятлар ва унга нисбатан муносабатлардаги хулқ-атвори ўз ичига олади. Инсон ижтимоий моделини шу структурада қараганда, Бердақ тафаккурида марказий ўринни ташкил этувчи ирсон муаммосини фалсафий таҳлил этиш шоирни англашимизда методологик қурол сифатида катта аҳамият касб этади” [7;84]. Шунинг учун ҳам XIX аср қорақалпоқ шоирлари Кунхўжанинг “Орақшылар” (“Ўроқчилар”), “Шопанлар”, (“Чўпонлар”) “Жетимниң ҳақын жеп қойма” (“Етимнинг ҳаққини еб қўйманг”), Бердақнинг “Жақсырақ” (“Яхшироқ”), Ўтешнинг “Шерменде” (“Шарманда”), Ажиниёзнинг “Бозатаў” (“Бўзатов”), “Көриң” (“Кўринг”) каби шеърларида юқоридаги фикрларнинг ёрқин исботини кузатамиз.

Қорақалпоқ шоирларининг дидактик жанрларга мурожаат қилишида, унинг тараққиётига маънавий озиқ ва руҳий асос манбалар мавжуд. Булар биринчи навбатда, ислом ақидалари, ислом фалсафаси, мусулмончилик фарзи ва суннатлари, мусулмонларнинг ҳаётда риоя этиши шарт бўлган диний-ҳуқуқий мезонлар мажмуи – “Шариат” қоидаларига амал қилишидир. Юқорида келтирилган мисолларда Бердақ билан Ажиниёз ўзларининг панд-насиҳатлари умумдидактик ғояларини ифодалашида, биринчи навбатда, қайд этилган манбаларга таянишида кўринади. Уларда лирик қаҳрамон подшога, бойларга, қози ва бошқа амалдорларга ҳам бўйсунмайди, улар тожу тахт, бойлик куч-қудратини тан олмайди. Унинг эътиқод қиладиган якка-ю ёлғиз қудрати – Ҳақ йўли, амал қиладиган қоидалари – шариат низомлари. Шу маънода, лирик қаҳрамон жамиятдаги кучли қатламлар олдида ҳақиқатни айтишдан, уларга тўғри, яъни Ҳақ йўлини кўрсатишдан тўхтамайди, аксинча, буни ўзининг мусулмонлик бурчи ва фарзи деб билади. Демак, Бердақ ва унга замондош шоирлар ўз асарларининг яратилишида маънавий озиқ олган ягона чашмаси ва асосий таянчи – шариат йўли, мусулмончилик амалларидир. Шариат ғояларини ўз асарларида тасвирлаш орқали Бердақ умуминсоний ғояларни тараннум қилади”.

Бердақ ўзининг “Пана” (“Паноҳ бер”) шеърида тобора ёмонлашиб бораётган бу замонда яшаш, ниҳоятда оғирлашганлигини таъкидлаб, Аллоҳдан паноҳ тилайди, фаровон турмуш кечириш йўлини кўрсатувчи дон ҳукмдор беришини сўрайди:

Раҳм айлагин сен ўзимга,
Кўзларинг тушсин кўзимга,
Кулоқ солиб бу сўзимга,
Қувват бер энди, бер энди.

Шеърдаги бу хулосалар лирик қаҳрамоннинг асосий ғоясини ифода қилади. У халқ учун туғилган мард инсон, унинг ривожланишида ҳеч нарсадан тап тортмайди. Демак, муаллифнинг мазкур шеъри бош ғояси – ўзи яшаган жамият учун фаровон юрт ва унга лойиқ сардор излаш билан характерланади.

Хулоса ва таклифлар. Хулоса тарзида айтганда, Бердақ лирикасига мансуб қайсидир шеърни кузатмайлик, унда фалсафий ғоялар устунлик қилишини англаймиз. Шоир яшаган давр эса, бу ғояларни англаб етишдан мутлақо йироқ эди. Шунинг учун ҳам шоир ҳар бир шеърида ўзига хос замон, жамият излайди. Шу маънода, Бердақ фалсафий лирикасининг ғоявий-бадий хусусиятлари юзасидан қуйидаги хулосаларга келдик.

1. Шоирнинг диний-фалсафий моҳиятга хос бўлган лирикаси, асосан, жамият ва оламнинг яратилиши мавзусига асосланган.

2. Диний-фалсафий қарашлар асосида яратилган шеърларда шоир ўзи яшаган жамият ва уни бошқараётган мансабдорлар характери ёритишда ўзи бадиий салоҳиятини намоён этади.

3. Ижтимоий фалсафага асосланган шеърларда халқ ҳаётининг оғир аҳволи, замон нопоклиги каби масалаларга бадиий муносабат билдирилади.

Умумлаштириб айтганда, XIX аср қорақалпоқ шеъриятида халқ ҳаётини ҳар томонлама қамраб олган ҳолда уларнинг орзу армонлари, ижтимоий муносабатлари, тарихини бадиий ифода қилишда ижодкорларга исломий ва фалсафий қарашлар асосий, ўзак манба бўлгани шубҳасиз. Шунинг учун XIX аср қорақалпоқ шеъриятида фалсафий лирика алоҳида ўрин эгаллайди.

XIX аср қорақалпоқ шоирлари ижодида, биринчидан, лирикада халқнинг фалсафий ғоялари, даврга нисбатан муносабати, этик-эстетик қарашлари ифодаланган. Иккинчидан, шоирлар ижодида одам ва олам, дунё ва жамият муносабатлари ҳақида исломий қарашлар етакчилиги кузатилади.

Адабиётлар/Литература/References:

1. Абу Наср Фаробий, Фозил одамлар шахри. – Т., 1993. – Б. 186-187.
2. Ғафорова З. Алишер Навоий ҳамд ва наът ғазалларининг ғоявий-бадиий таҳлили: Филол. фан. д-ри. ... дис. автореф. – Самарқанд, 2018. – Б. 8.
3. Иброҳим Ҳаққул. Навоийга қайтиш. – Т.: Фан, 2007. – Б. 27.
4. Бердақ. Сайланма. Шеърлар ва достон. – Тошкент, 1978. – Б. 40.
5. Бердақ дуньяси. Илимий-публицистикалық мақалалар. – Нөкис: Эмиўдэрья китапханасы, 2008. – Б.62.
6. Жэримбетов Қ. XIX эсир қарақалпақ лирикасының жанрлық қэсийетлери хэм раўажланыў тарийхы. – Нөкис: Билим, 2004. – Б. 86.
7. Ниязымбетов М. Бердақтың дуньяға көзқарасында адамды социаллық ориентациялаў мәселеси // Бердақ дуньяси. Илимий-публицистикалық мақалалар. – Нөкис: Эмиўдэрья китапханасы, 2008. –Б. 84.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

**ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ
ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ**

№ 9 (4) – 2024

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

**Ижтимоий-гуманитар фанларнинг
долзарб муаммолари**” электрон
журнали 2020 йил 6 август куни 1368-
сонли гувоҳнома билан давлат
рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой
тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-
уй. Электрон манзил:

scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).